

28 ენკენისთვე 1914 წ.

მიიღება ნაღის მოწეა

წლიური ფასი

== 5 მ. ნ. ==

ბლ. მარტხახ ხაზ. საე. საე.
საჯარო
ბიბლიოთეკა
თბილისი

ქოველ კვირეული საზოგადო ეკონომ

ფიური და სალიბერატურო შუხნალი

წელიწადი მესამე

ცალკე ნომერი 10 კაპ.

რედაქცია ღიაა 9 მ საათ.

მისამართი: თბილისი, Габаевский пер. № 3 რედაქცია „კლდე“. დეპეშისა: თბილისი კლდე.

ი ბ რ ი შ ი!

- ს ა რ ჩ ე ვ ი:
1. მეთაური. 2. ამის გარშემო. 3. აუტალეხელი ამა.—**მეომარისა**.
 4. ღვინის აკრძალვა და კახეთი.—**გიორგი წინამძღვარი უილისა**.
 5. ბიზანტიის თავსუბედ. 6. დიდი უბედურობა.—**X—ისა**.
 7. სსათმა დაჭკრა.—**ეკალისა**.
 8. ზღვისა და ხმელეთის ასუდი.—**ინისა**.
 9. მარიგი საკითხის შესახებ.—**ასი**.
 10. გამარჯვებისა და განახლების წინ.—**ს. და—ნისა**.
 11. ქართულ გიმნაზიაში.—**ლივანელისა**.

თბილისი. 28 ენკენისთვე 1914 წ.

ორ თვეზედ მეტია, რაც დაიწყო საერთაშორისო ომი. ორ თვეზედ მეტია, რაც აურაცხელ ზარბაზანმა და ტყვიის მტყორცნელმა ამცნო ქვეყანას დასაწყისი იმ აუცილებელ ბრძოლისა, რომელიც დროგამოშვებით დაატყდება ხოლმე კაცობრიობას, რომ მისი ბუნება გადაახალისოს და გამოაფხიზლოს ყოველდღიურ ჭირ-ვარამში ჩაფლობისაგან. ატეხილია ისტორიისაგან ჯერ არ ცნობილი სიდიდის დევგმირული ქიდილი, სადაც მონაწილეობას იღებენ ათასგვარი პოლიტიკური: ეკონომიური, სოციალური, რასიული და სხ. ინტერესები, რომელთაც გაჰყვეს მთელი ევროპა ორ ბანაკად: ავსტრო-გერმანია ერთის მხრით და ინგლის-საფრანგეთ-რუსეთი მეორე მხრით. ამ დიდ ვეშაპთა შეტაკებაში მეტ ნაკლებად იღებს მონაწილეობას მთელი კაცობრიობის სხვა და სხვა პოლიტიკური ორგანიზმებიც, არიან ისინი სახელმწიფონი თუ არა. ამ დიდ ბრძოლაში ათასი იღეა, აზრი, გრძნობა და ინსტინქტი მოქმედობს, როგორც ნაწილობრივი ძალა, მაგრამ წითელი ზოლივით, ყოველს მის მიმოხვრაში მკაფიოდ და გადაჭრით იჭედება და ტანს იყრის იღეა **ეროვნული**. საოცარის სისწრაფით შეჰბოქა, შეჰკრა და ერთ ქვაბში მოხარშა ამ იღეა-გრძნობამ კაცობრიობის ყველა სხვა მამოძრავებელი ძალა, საოცარის სიძლიერით მიაშკრთალა და მოსპო ეროვნულმა დიადმა აზრმა სხვა სოციალ-პოლიტიკური მსჯელობა და სულისკვეთებანი. აღარახ ვიტყვით იმაზედ, რომ გერმანია ამ ომში როგორც ერთი ლითონისაგან ჩამოსხმული მებრძოლი გამოდის, შინაგან უთანახმოებათა მიუხედავად; თვით საფრანგეთში, საცა სოციალური განსხვავება-უთანხმოებანი ყოველთვის ინტენსიურ ხასიათს იღებენ — დღეს, სოციალიზმის ეიულ გედი და კონსერვატიზმის რიბო მხარდამხარ იბრძვიან. მოისპო კლასთა, წოდებათა და სხვა განსხვავებანი ეროვნულ თავ-

დაცვის წინაშე. ინგლისში, საცა საერთაშორისო ომის წინა წუთებში მოსალოდნელი იყო აფეთქება სამოქალაქო ომისა ჰომრულის გამო, ყველაფერი შეერთდა ერთის ლოზუნგით: ბრძოლა ეროვნული თავისუფლებისათვის. ირლანდია, შოტლანდია, ინგლისი და მისი კოლონიები ერთად გამოდიან საბრძოლველად, ერთად მიაქვთ იერიში მტერზედ, რადგან სახელმწიფოს პირველმა წარმომადგენელმა საქვეყნოდ განაცხადა: „ჩვენ ვიბრძვით საერთაშორისო ხელშეკრულებათა და პატარა ერთა დასაცავად დიდ სახელმწიფოთა ძალმომრეობისაგან“. ამ ლოზუნგს ინგლისის ყველა ქვეშევრდომი ალტაცებით შეხვდა; რადგან ინგლისი ომამდისაც ემბლემა იყო ყოველ ეროვნულ თავისუფლებისა და დღეს ამ გზას ოფიციალურად, იარალით ხელში, დაადგა. და ინგლისელმა იცის, რომ „პატარა ერთა დაცვა“ სტრატეგიული ხრიკი კი არა, შინაგანი, სახელმწიფოებრივი სიბრძნეა. საფრანგეთ-ინგლისის კავშირში შედის დიდი რუსეთიც, რომელმაც პირველივე ნაბიჯები უმაღლეს მთავარ-სარდალის სიტყვებით: აღბეჭდა: „პოლონეთის შეერთება ენის, სარწმუნოების და თვით-მართველობის პრინციპზედ“; „განთავისუფლება ავსტრო-უნგრეთის მოსახლე ეროვნებათა, ავსტრიის უღელისაგან.“

შეუფარდეთ ყველა ეს ზემო-მოყვანილ განცხადებას ინგლისისას, რომელთანაც ერთად იბრძვის დღეს რუსეთი და ჩვენთვის ცხადი გახდება, რომ რუსეთის სახელმწიფოებრივი აზრიც აპირობს პირი იბრუნოს ეროვნებათა თანასწორობის პრინციპისაკენ. ამის ნიშნები სჩანდა იმ საგულისხმიერო სიტყვებშიაც, რომელიც წარმოსთქვა შინაგან საქმეთა მინისტრმა მოსკოვში **ხელმწიფე იმპერატორის** მყოფობის დროს, ომის დასაწყისში: „მზადდება სახელმწიფოებრივი აქტები არა ნაკლები მნიშვნელობისა, ვიდრე 17 ოქტომბრის მანიფესტი, რომელნიც შეეხებიან არა მარტო განსახლვრულ ტერი-

ტორიაზედ მოსახლე ერებს, არამედ ისეთებსაც, რომელთაც ტერიტორია არა აქვთ“.

ნათქვამიდან ნათლად სჩანს, რომ ნაციონალური საკითხი, ეროვნული აზრი და გრძნობა ერთგვარად მამოძრავებელი ძალაა, როგორც დიდ სახელმწიფოთათვის, ისე პატარა ერებისათვისაც, რომელნიც შედიან დიდ სახელმწიფოთა ფარგლებში. ამ ძალთა გამოღვიძება დღეს თამამად საუკეთესო იარაღად ითვლება. და არცა სცდებიან.

საერთაშორისო ომმა განამტკიცა და გამოაბრძმედა ნაციონალური იდეა, განსაკუთრებით სიძლიერე მისცა ეროვნულ გრძნობათ, რომელთაც დასრდილეს არამც თუ სხვა პოლიტიკური მოძღვრებანი, არამედ ის განუზომელი ჭირი და ზიანი, რომელიც დაატეხა თავზედ ყოველ ერს ეხლანდელმა ომმა.

ეროვნულმა შემეცნებამ, თვითშეგნებამ დღეს უფრო მძლავრად წამოყო თავი დიდსა და პატარა ერებში, იმისდა მიუხედავად, რომ უსაზღვრო ეკონომიური კრიზისი, სიკვდილის და ცეცხლის ლანდი თავს დასტრიალებთ და შიმშილის პერსპექტივეები ეხატებათ თვალწინ. საერთო გასაჭირმა შეადულა ერთა ყოველი ნაწილი და დღეს არა სჩანან სოციალისტები, პროგრესისტები, ლიბერალები, რეაქციონერ-კონსერვატორები, — დღეს ყოველი ერის შვილი მჭიდროთ არის ერთ კონად შეკრული, რადგან საერთო სამშობლოს ჭირი — ცალკე პიროვნებისაც ჭირია. პატარა საქართველოც, როგორც ყოველთვის სისხლით ნაწერ ისტორიის განმავლობაში, მონაწილეა ამ ომის სიკეთე სიავეშია: მისი შვილნი მამაცად იბრძვიან სასტიკ ბრძოლის ველებზედ, მისი შინდარჩენილნი ზიდავენ მძიმე უღელს ომის პირდაპირ და არაპირდაპირ ზეგავლენისას ქართველ ერში გამოიღვიძა წინაპართა მეომარმა სულმა და მასთანვე დარბაისლურმა სიმშვიდემ დიადს მომენტის წინაშე. ჩვენ თვალწინ გაიარა სიმღერით და თამაშით ათასობით ყმაწვილ-კაცობამ, თითქო ქორწილში მიედინებოდა, რაც აღნიშნული, იყო მთავრობისაგანაც; ჩვენ თვალწინ არიან დარჩენილი ასიათასნი, რომელნიც მშვიდად და წარბშეუხრელად სდგანან დიად ბრძოლის ველიდან მოსულ ამბების წინაშე. არსად არ ისმის გოდება-ჩივილი, არსად ისტერიული ტირილი ან ვიში და ვაი. ქართველობამ არც პატრიოტული ჟრი-

ამული ასტეხა, რადგან ასეთ დიად მომენტის წინაშე როგორც მსოფლიო ომია, მყვირალა პატრიოტიზმი და ენაქართლობა საბუთი არ არის ერთგულებისა. ქართველობას პირი არ შეუკრავს, მაგრამ ბუნებრივად, ერთგვარის ტაქტით მიიმღეროდნენ ომისკენ კახელ-ქართლელნი, იმერლები, გურულები, მეგრელნი და სხვა ტომნი საქართველოსი, რადგან ერთგულება თვით ბუნებაა ქართველ კაცსა; მოლაღატეობა მას არ ძალუძს, არა. ჩვენს საერთო სახელმწიფოს, რომელთანაც საუკუნეზედ მეტია თავისუფლად შეგვაკავშირა ისტორიამ, დღეს გასაჭირი დაადგა და ჩვენც გვმართებს „ჭირსა შიგან გამაგრება“, როგორც რუსთაველმა გვიანდერძა; მაგრამ თუ გვსურს შევინახოთ ჩვენი კულტურული განძი, თუ გვინდა შევინარჩუნოთ ჩვენი ეროვნული სახე, ათასწლობით ჩამოყალიბებული იმ შემოქმედების დაუფასებელ ნაშთებში, რომელნიც გაბნეულია ჩვენს ტერიტორიასა და ერის გულში — თუ გვსურს, უნდა მოისპოს ყოველგვარი უთანხმოება წოდებათა, კლასთა, პარტიათა და ჯგუფთა შორისაც, რომ გამოინაკეთოს ერის ცხოველი პირი, როგორც ერთი გარკვეული მრთელისა. იმის საუკეთესო მაგალითს გვაძლევენ დიდი და პატარა სახელმწიფოებრივი ერნი, ამას გვიმტკიცებენ არა სახელმწიფოებრივი ერთეულნი და ჩვენი მეზობლებიც კი. უნდა დავიწყებულ იქმნას ყოველგვარი უთანხმოება ერთს გაბრძოლებაში და რამდენადაც ვიცით, საერთო ნაციონალურმა მოძახილებმა, რომელნიც თოფ-ზარბაზანის ქეჩა და აღში ეხვევიან — აქაც, ჩვენშიაც, მოიპოვეს ღირსეული ნიადაგი.

მართალია, ჩვენ საუბედუროდ არა გვყავს თუნდ ისეთი მოთავე, როგორც სომხების ქათალიკოსი, რომელსაც შეეძლოს მთელი ერის სახელით ლაპარაკი, მაგრამ ჩვენა გვაქვს პრესა, რომელიც ვალდებულია აღნუსხოს და გამოსახოს ის სულისკვეთება, რომელიც ასულდგმულებს დღენავდელ საქართველოს. საქართველოს სულისკვეთება კი იმაშია — შეინახოს თავისი კულტურული, ეროვნული სახე ეროვნულ ტერიტორიაზედ.

24

ომის გარშემო

სამთა შეთანხმება და პატარა ერები.

რომ ომმა სასურველ შედეგებს მიიღწიოს, რომ ევროპაში ეროვნულმა პრინციპმა გაიმარჯვოს და მილიტარიზმი შესუსტდეს, გაიძახიან ერთხმად სამთა შეთანხმების მთავრობანი, უნდა მილიტარიზმის ბუდე განადგურდეს და სამთა კავშირის (რომელიც ეხლა ნამდვილად ორთა კავშირია) წაერთვას პატარა ერების დაჩაგვრის საშუალებაო. (რეჩი).

სომხები და ოსმალეთი.

სომხები, რომლებისათვისაც ოსმალეთის გამარჯვებაცა და დამარცხებაც მუდამ დიდი ჭირი იყო, მოუთმენელად ელიან, რუსეთისა და ოსმალეთის ომის დასაწყისს. დიდად დარწმუნებულნი არიან, რომ ეს ომი ბოლოს მოუღებს ოსმალეთის მფლობელობას სომხეთში, სადაც მილიონობით მოსახლეობს სომხობა. (რანეე უტრო)

სამი წყეული საკითხი.

მხოლოდ მაშინ შეიძლება დამყარდეს ევროპაში მტკიცედ მშვიდობიანობა, როცა სამუდამოდ ბოლო მოეღება სამ წყეულ საკითხს, — პრუსიისა, ავსტრო-უნგრეთისას და აღმოსავლეთისას. რაც უფრო მალე მოკვდება სამი ავადმყოფი ადამიანი, რომელიც ჩვენ თვალწინ იხრწნება; უფრო უკეთესი რჩება მთელი კაცობრიობისათვის. პრუსიის იუნკერი (ორის ბადალი პროვოკატორი) და ოსმალის ყაზილბაში სწორედ რომ ერთმანეთის შესაფერისნი არიან. (რუსკ. სლოვო.)

გერმანიის ეკონომიური მომავალი.

გამბურგის საქმიანი ხალხი ადასტურებს გერმანიის გარეშე ვაჭრობის დაცემას. გაზეთი „განზა“ ამტკიცებს: თუ გინდ მარტო ერთი წელიწადიც გაგრძელდეს ომი და თუ გინდ კიდევ გაიმარჯვოს გერმანიამ, მაინც ბევრი წელი დასჭირდებათ გერმანელ არმატორებს საქმის გასაუმჯობესებლად და ვერავითარიკო ნტრიბუცია ვერ აუნახლავთ იმ ხარალს, რომელსაც ომი მოუტანსო. (რეჩი).

გალიციის სოფლები და ომი

გალიციაში სამს კვირას მოუწდა სამი მილიონი

ხალხი სანგრებისა და თხრილების გაკეთებას. ისე ღრმად ამოიღეს მიწა, რომ მსუქანი მიწის კელფი მთლიანად ქვეშ მოჰყვა და ზემოდ უნოყიერო მიწა მოექცა.

ვინ იცის რამდენი ათასი სული დასჭირდება ამის ხელმეორედ გამობრუნებას.

თუმცა ძნელი გამოსარკვევია, მაგრამ მაინც შეიძლება ითქვას, რომ ზარალი მილიონობით დაითვლება. (რეჩი).

სტუმრად ვილგელმთან.

ტილზიტის აღების შემდეგ (სწერს კორესპონდენტი „რეჩს“) ჩვენებმა იმპერატორის ვილგელმის მამული აიღეს, ამაზე ხომა გწერდით კიდევ; ეხლა მარტო დამატებით ცნობებს გაწვდით: ცხენების საუცხოვო სამომშენებლოს გარდა, მშვენივრად მოწყობილი ფერმა და უზარმაზარი ბალიც ნახეს მამულში. ამგვარად მოწყობილი მამული ჯერ არსად არ ენახათ ჩვენს ჯარის კაცებს. საცხოვრებელი სადგომები, სუფთად და ხალიჩებით და სარკეებით იყო მოწყობილი.

ჯარის კაცები ძალიან იყვნენ დაღალულები და ხალიჩებზე მოიკალათეს. დახოცილებსავით ეძინათ.

დილით ბევრი იცინეს.

— ხალიჩებზე... წაღებით... რუსულად... — იძახდნენ.

ან კიდევ:

— ღმერთმა უშველოს ვილგელმს, — კარგა გამოვიძინეთ, რბილად ვიწექით... მაგრამ მაინც ვიომებთ კიდევ... (რეჩი).

ორთქმავალის იერიში.

როცა პრუსიელებმა ინსტერბურგში მიმავალი რკინის გზის ლიანდაგი დაიჭირეს, ვერებოლოვის სადგურზე, ჩვენმა ჯარებმა, სანამ უკან დაიხევდნენ, მატარებელი მიუშვეს გერმანელებზე უმსახურებოდ. გაქანებულმა მატარებელმა ჯერ დიდი ზარალი მიყენა გერმანელებსა და მერე თვითონ დაიღუპა. (სტალიჩინია ვესტი).

თმის ქართველნი მსხვერპლნი

პორუხიკი მიქელაძე
(დაჭრილი)

შტაბს-კაპიტანი გვინაძე
(შოკლუღია)

პორუხიკი ფარესაშვილი
(დაჭრილი)

კორნეტი ლ. თარხნიშვილი
(დაჭრილი)

პორუხიკი კვინიძე
(დაჭრილი)

შტაბს-კაპიტანი იმნაძე
(შოკლუღია)

პორუხიკი კონ. გურგენიძე
(ორჯულ დაჭრილი)

კაპიტ. ილ. ხუციშვილი
(დაჭრილი)

აუცილებელი ომი

თუ დროებით თვალთახედვიდან გამოვსტოვებთ სამართლიანობის, მეგობრობის, მშვიდობიანობის და სხვაგვარ ჰუმანიურ ფრაზეოლოგიას, რომელსაც თავს აფარებენ მებრძოლი სახელმწიფონი; თუ დროებით ანგარიშს არ გაუწევთ „უფლებათა დაცვას“ ან ნეიტრალიტეტების ხელშეუხებლობის ხელშეხებას ჩვენ თვალწინ უნდა გადიშალოს ის ობიექტიური პირობანი, ის ეკონომიურ-პოლიტიკური ინტერესები, რომელთაც არამც თუ შესაძლებელი, არამედ აუცილებელი გახადეს დღევანდელი ევროპული კატასტროფა. ეს ტიტანიური ბრძოლა მზადდებოდა სისტემატიურად ყვე-

ლა სახელმწიფოსაგან, რომელნიც წლითი-წლობამდე აზვავებდნენ ასაფეთქებელ მასალას. მქუხარეთა საწყობნი ამა ქვეყნისა ყოველთვის ომის სუნს ატრიალებდნენ მთელ დედამიწის ჰელაპროზედ და თითქმის „არა-საბაბი“ — გიმნაზიელთა ბრძანების დამბაჩა — იყო საკმარისი, საბედისწერო ნაპერწკლად დასცემოდა მათა.

ის სიტყვიერი გამოსვლანი დიდ სახელმწიფოთა წარმომადგენლებისა, რომელნიც თითქმის ყოველ დღე ირევიან ზარბაზნების ქექა-ქუხილთან, ის სხვა და სხვა მოწინავე პირთა წერილები უმაღლეს საკაცობრიო იდეალების შესახებ, დღეს-დღეისობით შეიძლება შევადაროთ იმ ოქრო ვერცხლის სევადას და ჩუქურთმას, რომელიც ამშვენებს ხოლმე გულის გასაგმირ, მომაკვდინებელ იარაღსა.

ერთი ეპიზოდი ინგლისის ტყვიის მტყორცნელთა მოქმედებისა გერმანელ ცხენოსან ჯარზედ.

ფრანც-ფერდინანდის მოკვლა სარაევოში, სხვა დროს, შესაძლებელია, ადგილობრივი ხასიათის პოლიტიკურ აქტად გამხდარიყო, მაგრამ ავსტრო-უნგრეთის თავხედურმა მოთხოვნამ, რომ სერბია, დასჯილი უნდა იყოს, როგორც სახელმწიფო, ამ მკვლელობისათვის, გორგალივით გარს შემოიხვია მთელი ევროპა და აზიის ნაწილიც. ის თავბრუდამხვევი სისწრაფე, რომლითაც იშლებოდნენ ერთიმეორეზედ მნიშვნელოვანი ხასიათის ამბები — პირდაპირი მაჩვენებელია ზემო-აღნიშნული მოსაზრებისა, რომ განსაკუთრებით ობიექტიური პირობანი

არიან მიზეზნი ახალ ომისა და არა ვისიმე კერძო ბოროტ-განზრახულება.

1870-იან წლებიდან დაწყებული, პოლიტიკა პრუსიისა, რომელიც სცდილობდა ფოლადის კავშირით შეეკრა მთელი გერმანია ერთ ჯავშნიან ორგანიზმად — იძულებულ ხდიდა ევროპის სხვა სახელმწიფოთაც, ისეთ ორიენტაციას დასდგომოდნენ, რომ მართლადაც გასაკვირველ მჭიდრო და მედგარი გერმანიისათვის მისი მეგობრებიანად, შეექმნათ წონასწორი ზღუდეები. გერმანიის ზრდა-განვითარება, როგორც ხმელეთის, ისე საზღვაო

ძალისა ერთგვარი საფრთხე იყო მუდამ უამს ევროპისათვის, რადგან მისი ძალა დღითიდღე იზრდებოდა და საყოველთაო გეგმონიას ეპოტინებოდა. კულტურულად მალალ-განვითარებული გერმანია უდიდეს ნაწილს თავის შემოქმედებითი ენერჯისას და მატერიალური ღონისას ახმარებდა ისეთი ძალის შექმნას, რომელიც თუ თვითონ არ გასრესდა ყველა მოწინააღმდეგეს, ყოველ შემთხვევაში თავის კარმიდამოზედ ყოველი თავდასხმისაგან უზრუნველჰყოფდა. თუ რამდენად საშიში იყო გერმანია ევროპისათვის, ან ევროპა გერმანიისათვის ეს კიდევაც სჩანს დღევანდელი მდგომარეობიდან, როდესაც ერთი მხრით გერმანია საფრანგეთის გულამდის ჩაიჭრა თითქმის, პარიზის ზღუდეებთან გამოჩნდა მისი ზარბაზნები და დღესაც, უკან დახეულს, ისეთი სასტიკი ბრძოლა აქვს ყოველმხრივ — რომ მთელი სამყარო სულგანაბული უცდის: ვინ გაიმარჯვებსო. იმას ვილა ამბობს, რომ ფრანგებისათვის გერმანიის გულში შესასვლელად ისეთი ზღუდეებია ამართული რენის რაიონის ციხეებისა რომ მათი გარღვევა თითქმის სასწაულად უნდა ჩაითვალოს. აღმოსავლეთზედ გერმანიას უძლიერესი თუ არა, არა ნაკლები სიმძლავრის საზღვრები აქვს იმ შემთხვევისათვის, რომ რუსეთის აურაცხელი ჯარი შინ არ შეუშვას; თუმცა იერიშების მიტანა ამ ფრონტზედ მოუცდა ავსტრიის წყალობით, რომელმაც ვერ გაუძლო რუსეთის ძლევამოსილ წინსვლას და კარბატებს შიგნით შეიზნიქა.

მეორე მხრით, თუ საფრანგეთ-რუსეთის აღიანსი იძულებულ ჰყოფდა ამ ორ სახელმწიფოს — საერთო მტერის გამოჭეკყვას, როგორც გრდემლისა და კვერის შუა, ინგლისს შეეძლო დამოუკიდებლად მოქმედება და დასაწყისში კიდევაც განზედ იდგა თითქო, სანამ ბელგიის ნეიტრალიტ. დარღვევამ ინგლისის სახელმწიფო პირდაპირ განსაცდელის წინ არ დააყენა. ბელგიის ნეიტრალიტეტის დარღვევა ორგვარად ეხებოდა ინგლისის ინტერესებს: ჯერ ერთი დარღვევა საერთაშორისო ხელშეკრულობისა სპობდა გარანტიას სხვა ხელშეკრულობათა დაცვისას და მეორეც, ბელგის დაჭერით. გერმანიის საზღვრები და მაშასადამე ძალთა სამოქმედო ასპარეზიც მეტად უახლოვდებოდა თვით ინგლისს. ამას თუ დაუმატებთ იმ მოსაზრებას, რომ გერმანიას შეეძლო უკიდურესობამდე ბრძოლა და ერთ-ერთი სახელმწიფოს დამარხებაც, მაგ. საფრანგეთისა, — ინგლისი პირდაპირ საფრთხეში ვარდებოდა, როგორც დიდი სახელმწიფო. უნდა ვიანგარიშოთ

ისიც, რომ გერმანიის როგორც სამხედრო, ისე სავაჭრო ფლოტი ინგლისის უდიდესი კონკურენტი იყო და მის უაღრესად გაძლიერებას ველარაფერი ძალა გადაუდგებოდა, თუ რომ ინგლისს არ/ესარგებლნა გერმანიის გაჭირვებული მდგომარეობით. საღმა პოლიტიკამ ინგლისისამ ეხლა, როგორც ყოველთვის, მტკიცედ გაითვალისწინა ყველა გარემოება, რომ უმცირესი მსხვერპლით, უდიდესი სარგებლობა ენახა; ნახა კიდევაც და მომავალი გვიჩვენებს თუ რამდენად ხელსაყრელია ასეთი მოსწრებული პოლიტიკა.

ამ რიგად, ბრძოლაში ჩათრეული ყველა სახელმწიფო ეხლალა ხდის აშკარად, თუ რისთვის იყო მართლაც სიჭირო და აუცილებელი ის განუსაზღვრელი შეიარაღება, რომლის წინააღმდეგ იბრძოდა კაცობრიობის პროგრესიული ნაწილი. ეს პროგრესიული ნაწილი დღეს ყველაზედ უკეთ გრძნობს შეიარაღების ძალას და ყველაზედ უკეთ იბრძვის საკუთარ ეროვნულ ჯარებთან ერთად, რაც კიდევ ზედმეტად ადასტურებს ომის გამომწვევ მიზეზთა ობიექტივობას. ეს ომი ისეთივე კუცილებელი მოვლენა არის, როგორც ქარიშხალი ან ქექაქუხილი და როგორც ქარიშხალის მძვინვარე სეტყვა და წვიმა ანგრევს მატერიალურს სიმდიდრეს და სწმენდავს ჰაერს, ისე დღევანდელი ომი გაანადგურებს ადამიანთა მატერიალურ გულტურის შეძენილს და თვით მილიონ ადამიანსაც, რომ აამაღლოს და განწმინდოს ადამიანის სული.

მეომარი.

ღვინის აკრძალვა და კახეთი

საშინელი იმდენად თვით ომი არ არის, რამდენადაც ომის შედეგებია. საშინელია იგი მეტადრე მეურნეობისა და მრეწველობის მომავლისათვის.

ომის გამოცხადების პირველ დღიდანვე მთელი მრეწველობა დაეცა, მუშა ხალხი მოაკლდა სოფელს, აღებ-მიცემობა და ნაწარმოების გასაღება მეტად შემცირდა. მთელი რუსეთის მეურნეობა საშინელ კრიზისს განიცდის. საზოგადოთ უმოსავლო იყო ეს წელიწადი და ზოგიერთ კუთხეებში ეხლავე ფუთი ხორბალი 1-60—1-80 კაპ. ავიდა, მაშინ

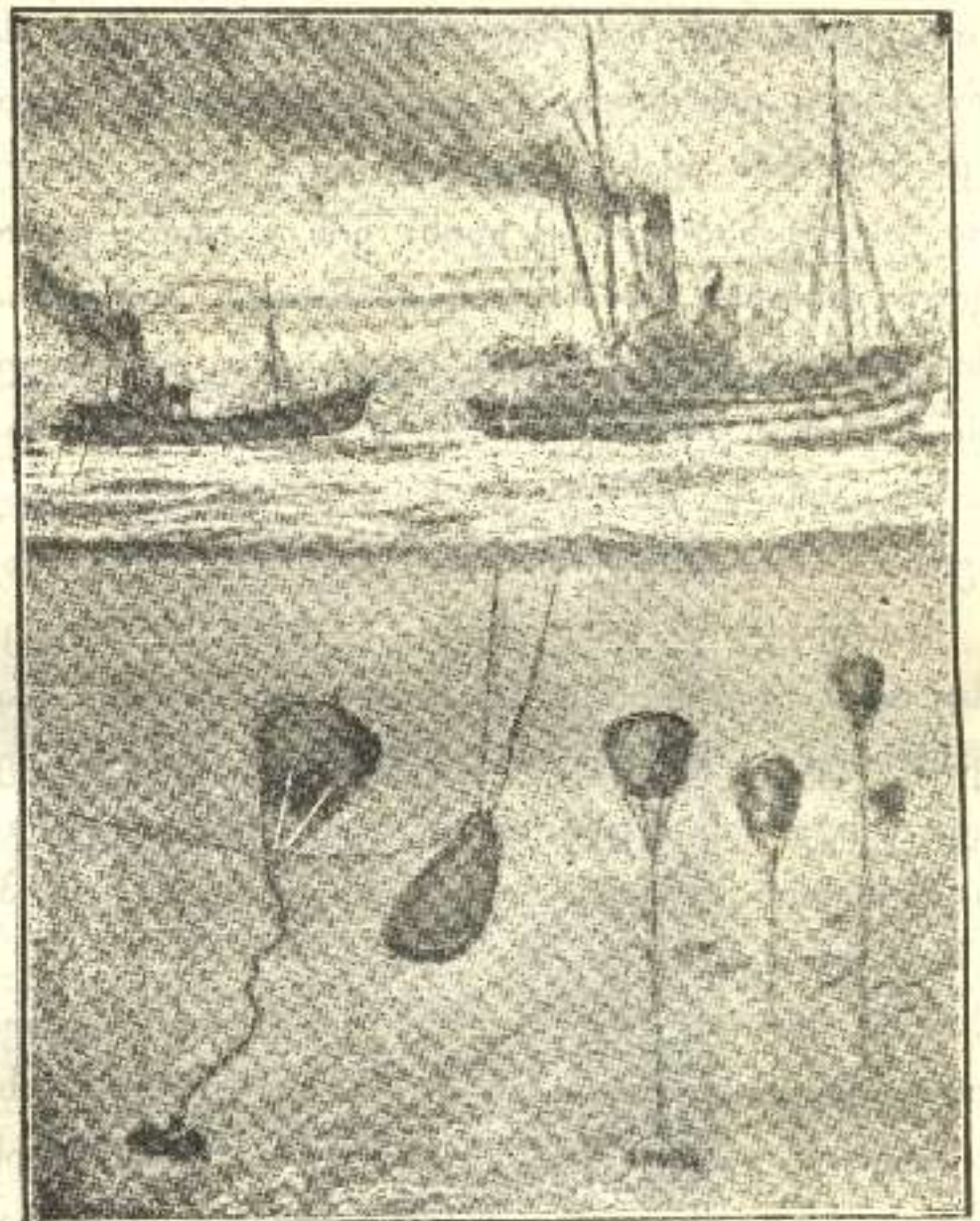
როდესაც ცენტრალურ ზოგიერთ გუბერნიებში (სადაც პური ქარბად მოდის) ფუთი 45—50 კაპ. იყიდება. ციმბირის მერძვევთა ნაწარმოები ერბო-კარაქი ფუთი 14 მანეთიდგან უცებ 5 მანეთზედ ჩაზოვიდა. კახეთში მატყლი ათი მანათიდგან— ექვსი გახდა და სხვა. ამისი მიზეზი ერთის მხრით კრედიტის ძლიერი შეზღუდვაა და მეორეს მხრით გზების შეკვრა როგორც საზღვარ გარედ ისე თვით რუსეთის გუბერნიებში— რაც ხელს უშლის ნაწარმოების გაცვლა-გამოცვლას.

რუსეთში ამ გარემოებას დიდი ყურადღება მიაქციეს ყველა საზოგადო ორგანიზაციებმა: ერო-

სამაგიროდ ჩვენი სოფლის მოუწყობლობამ ეხლა უფრო მძლავრად იჩინა თავი და ომისაგან შექმნილი კრიზისი უღმობელად დააწვა მას კისერზედ. ჩვენი სოფლის კეთილდღეობა დამყარებულია მელვინეობაზედ - მითი უძღვება კახელთა რეზერვუალსა, სახელმწიფოსა, საკუთარი ხორბალი კახეთს 4 5 თვესაც არ ჰყოფნის და წრევანდელ უმოსავლო წელიწადს ხომ ეხლავე ვგრძნობთ პურის ნაკლებობას. მუშა ხელი შემცირებულია და როცა უფრო საჭირო შეიქმნა კახეთისთვის გარეშე დახმარება, სწორედ მაშინ გამოცხადდა ღვინით და არაყით ვაჭრობის აკრძალვა და ცეცხლს ნავთი დაესხა.

რუსეთის მიერ დაპყრობილ გალიციის გენერალ-გუბერნატორი გრაფი ბობრინსკი.

ზღვაში ჩაწყობილ ნალმების დაქვერა ტრალერების საშუალებით.

ბებმა, სამეურნეო საზოგადოებათ, კოოპერატივებმა.. სახელმწიფო ბანკიც დიდ დახმარებას უწევს რუსეთის მეურნეს, რომ გაუადვილოს კრიზისის გადატანა (განსაკუთრებით საკრედიტო კოოპერატივების საშუალებით). ამ მიზნით აძლევს განსაკუთრებულ სესხს საგირავნო ოპერაციების მოსაწყობად, — აარსებს, სადაც ხელს უწყობს მათ კავშირებას.

მაგალითად ციმბირის მერძვევთა არტელების ერთმა კავშირმა 60 ათასი მიიღო სესხად სახელმწიფო ბანკიდან და კარაქის გირაოდ მიღება დაიწყო 8—9 მანეთად (ღირებულების 3/4) ნაცვლად ხუთი მანეთისა.

არაყის აკრძალვა დიდი ხანია საჭირო იყო, რადგან ერთის მხრით ხალხს ერთ მილიარდ მანეთს აღუპვინებდა წელიწადში, მეორეს მხრით ხორბალს აძვირებდა და ხალხის ჯანმრთელობასაც სულთამხუთავად ედგა. და თუ მთავრობამ უარი სთქვა ერთ მილიარდ მანეთის შემოსავალზედ, ეს მარტო სარგებლობას მოუტანს ხალხს და თვით მთავრობაც ამ ფულს სხვა გზით აიღებს (რასაც უკვე შეუდგა კიდევ). მაგრამ რა ქმნას 8 მილიონმა მუშა ხალხმა (ამიერ კავკასია, ბესარაბია, ყირიმი, კასპის ოლქი). რომელიც განსაკუთრებით ღვინითა სცხოვრობს?..

რა ქმნას კახეთმა, რომელსაც წელიწადში

3-4 მილიონამდე ვედრო ღვინო გამოჰქონდა ბაზარზედ ე. ი. 5-6 მილიონ მანეთს იღებდა? საიდან აინაზღაუროს ეს დანაკლისი, საიდან გაისტუმროს გაორკეცებული სახელმწიფო გარდასახადი?

ღვინის გაყიდვა მთავრობამ 18 ივლისს აკრძალა ე. ი. ჯერ მარტო შარშანდელ მოსავლის 50% ღვინო მოამწყვდია კახეთში და ქალაქის საწყობებში, რთელამდე ათი პროცენტი ღვინისა უკვე გაყიდულ გადაცემულია ხოლმე და ამითი სულს იდგამს კახელი: ხორბალს ყიდულობს, ოჯახს აქმევს-აკმევს, თხლე-ქაქიდან აღებული ფული (რაც ღვინის ღირებულების 8-10 პროცენტს უდრის) იგი ისტუმრებს სახელმწიფო გადასახადს და წვრილ ვალებს. ვინ არ იცის, რომ კახელი მთელი წლის განმავლობაში ნისიად ცხოვრობს, სარგებლობს კრედიტით სხვა და სხვა დაწესებულებაში (მარტო კახეთში მომქმედ საკრედიტო ამხანაგობათა ვალია სახელმწიფო ბანკისა ერთ მილიონ მანეთამდე) და უსწორდება ღვინის გაყიდვის შემდეგ — ისე რომ თითქმის სამი მეოთხედი მომავალი მოსავლისა მას უკვე დახარჯული აქვს! ამ დროს კახეთში კარგა ფული ტრიალებს ხოლმე, ეხლა კი საშინელი კრიზისია და თან ბოქაულები უკიდურეს ღონისძიებას ხმარობენ გარდასახადების ასაკრებად.

ამ გარემოებით მარტო საუფლისწულო უწყებამ ისარგებლა და იყიდა კახეთში 60 ათასი ვედრო ღვინო — ვედრო მანეთად, სარდაფში მიტანილი. მხოლოდ რა თქმა უნდა აქაც შუაქაცებმა ისარგებლეს და გაუყიდაობით შეშინებულ მწარმოებელს საპალნეში 25-30 მანეთს აძლევენ (ვედრო 52 73 კაპ.) და თვით უზიდავენ საუფლისწულო უწყებას და განა მეტი გაღვარსლა ხალხისა კიდევ შეიძლება.

მაგრამ ყველაზედ საკვირველი ის არის რომ რუსეთში არ არის აკრძალული ღვინის სარდაფე ბიდგან გარედ გაყიდვა და აქ კი მთავრობა საშინელ სიმკაცრეს იჩენს და ყოველ დღე სხვა და სხვა განკარგულებებით ზღუდავს ღვინის ვაჭრობას. რა არის მიზეზი? ნუ თუ ლოთობის შიში! მაშ მოვაგონებთ რომ მთელი რუსეთის მეღვინე კუთხეებს ბაზარზედ წლიურად 12 მილიონი ვედრო გამოაქვთ ე. ი. 180 მილიონი ბოთლი 165 მილიონ მცხოვრებზედ. ნუ თუ მცხოვრებზედ წელიწადში ბოთლ ნახევარ 10 გრადუსიან ყურძნის ღვინოს შეუძლია ლოთობა შექმნას. თორემ ყველამ კარგად იცის, რომ ალკოგოლს და სხვა მათრობელ საშუ-

ალებათ განსაკუთრებით იმ ქვეყნებში ხმარობენ, სადაც მეღვინეობა არ არის გავრცელებული. ყველაზედ ცხად მაგალითს თვითონ რუსეთი გვაძლევს — სად უფრო მეტი ისმება არაყი, ბესპრებოში და ყირიმში თუ სამარის ან მოსკოვის გუბერნიებში!

აქამდინ არაყი ღუპავდა ხალხის 991 მილიონ მანეთს და 12 მილიონი ვედრო ყურძნის ღვინო კი მარტო 25-30 მილიონი მანათი ღირს.

ყირიმის მევენახეობის კომიტეტმა და მეღვინეთა საზოგადოებამ უკვე აღძრეს ამ საკითხის გარშემო შეკითხვა სამინისტროში და აკი რუსეთის ქალაქებში არც არის აკრძალული ვაჭრობა.

საჭიროა რომ ჩვენმა ეკონომიურმა ორგანიზაციებმაც ამოიღონ ხმა და მიეშველონ საქართველოს მეღვინეობას. ეს პირდაპირი მოვალეობაა ქართულ სამეურნეო საზოგადოების, თავად-ბზნაურობის და საადგილ-მამულო კომისიისა. ამ უკანასკნელთ შეუძლიათ კახეთში არსებულ საკრედიტო ამხანაგობებთან ერთად მოაწყონ რაიმე საშუალება აუცილებელი დაღუპვის თავიდან ასაცილებლად.

არყის აკრძალვით კახურ ღვინოს დიდი ბაზარი მოელის რუსეთში, მხოლოდ საჭიროა შეკავშირება და მოქმედება. ღვინის გასაღებაში დიდი სამსახურის გაწევა შეუძლია ჩვენთვის მაგალითად მოსკოვის მომხმარებელ საზოგადოებათა კავშირს (სადაც 1300 საზოგადოება შედის) და სხვა კოოპერატივებს, ადგილობრივ კი საადგილ-მამულო კომისიამ უნდა ითავოს წვრილი სესხის ამხანაგობათა შეკავშირება რუსეთის ბაზართან საშუამავლოდ.

მით უმეტეს საჭიროა ხმის ამოღება რომ სრულიად უსაფუძვლოდ მოაქციეს ყურძნის ღვინო აკრძალულ მაგარ სასმელების სიაში ჩვენი ღვინო პურიდგან ხელოვნურად გამოხდილი 40%-იანი „СТОЛОВОЕ ВИНО“ კი არ არის, არამედ იგი სამეურნეო ნაწარმოებია, რომელიც მეტად მცირე პროცენტს შეიცავს სპირტს და იხმარება როგორც სამკურნალო საშუალებაც კი.

ყოველ შემთხვევაში, ერთბაშად მეურნეობის მთელი დარგის ერთი ხელის მოქნევით მოსპობა შეუძლებელია და გამოიწვევს დიდ უბედურებას.

საფრანგეთის მოკლე ხნის მაგალითები არ უნდა გვავიწყდებოდეს.

გიორგი წინამძღვრიშვილი.

სომხები თავის თავზედ

ამ სათაურით გადმობეჭდილია „ზაკ. რეჩ“-ში (№ 219) წერილი მწერალ შირვანზადესი გაზ. „მშაქიდან“ (№ 209), საცა ავტორი გაუტაცნია ოცნებას(?). რაკი მისი აზრით, ეხლანდელი ბრძოლა ბრძოლაა სიმართლის და ცივილიზაციისა შევიწროვებულ და დაჩაგრულ ერთათვის, ყოველი დაჩაგრული ერი უნდა გამოვიდეს ასპარეზზე და უჩვენოს თავისი კრილობანი განმათავისუფლებელთ:

„თქვენ იბრძვით ტანჯულათვის? მაშ ან შემომხედეთ მეც ვიტანჯები, მეც დირსა ვარ თქვენი გურადლებისა...“

„და განა არის სხვა ერი, — ამბობს შირვანზადე, — რომელსაც გადაეტანოს იმდენი წვალება, რომელთა უფლებაც ისე იყო გათელილი, რომელთა ქალებიც იმდენჯერ გაუუბატურებანთ, ბავშვები გაკანწნათ, რომლის ისტორიაც შეიცავს მრავალ სისხლის ფურცელს და რომელიც თავისი მცირე ძაღლანით იმდენს იბრძოდა ქრისტიანობის, სიძარათის და ცივილიზაციის დასამყარებლად — როგორც არის სომხის ერი?..“

„დახ, არ არის სომხის ერის მსგავსი სხვა ერი“.

„ჩვენ უნდა ვუჩვენოთ განმათავისუფლებელთ ჩვენი ჭრილობანი და მოვითხოვოთ ჯილდო, რომელიც დავიმსახურეთ არა მარტო სისხლით, არამედ ჩვენი შრომით ქრისტიანობის და თანამედროვე ცივილიზაციის წინაშე. განა ჩვენ მოწყალებას ვთხოვლობთ? არა! ჩვენ არა გვსურს მათხოვრობა, ჩვენ უნდა მოვითხოვოთ სამართლიანი შეფასება და ჯილდო ჩვენი მწარე შრომისა. ჩვენ უნდა განვატყუდოთ რომ ქვეყანაზედ ერი რომელსაც შეუძლია ეურთხილვი ცივილიზაციის შეტანა აზიის შავ ჭურღმულში — ეს არის სომხის ერი.“

„ჩვენ უნდა დაუმტკიცოთ, რომ თუ აზიის პატარა ერებში არის უფრო შრომის მოყვარე, უფრო ზნეობრივი, უფრო ამტანი, უფრო ძლიერი და განათლებული ერი ეს არის — სომხის ერი. ამის დაუმტკიცება ჩვენ შეგვიძლია არა მარტო სიტყვებით და კვებით, არამედ ცოცხალი ფაქტებით, ჩვენი შემოქმედი ნიჭით, განათლების განუზომელი სიყვარულით, ჩვენი ვაჭრული და მრეწველობითი თვისებებით და ბოლოს ჩვენი სულიერი და ფიზიკური ენერჯით“:

სომხების ამ თვისებებზედ შეარდება ბ-ნი შირვანზადე და განაცხადებს: „ფარისევლური თავმდაბლობა ისევე სასრახისია, როგორც განუთავებელი სითამამე. ჩვენის მხრით კი სითამამე არ იქნება რომ მოვითხოვოთ რის უფლებაც ბავშვებს სრული ავტონომია ოსმალეთის სომხეთისათვის!“

„დახ სრული ავტონომია, რადგან ფაქტები ათასობით მოწმობენ რომ ჩვენი ბედ-იღბალი ვერას დრას ვერ შეკეთანსება ოსმალეთისას, — რომ ჩვენ და ოსმალეთი სრულიად დამპყრობლურად წინააღმდეგენა ერთ, რომ ოსმალეთს სრულიად არ შეუძლიათ თანამედროვე ცივილიზაციის შეთვისება და ჩვენი ერთად-ერთი მისწრაფება კი ცივილიზაციაა, რომლისთვისაც ჩვენ ვცოცხლობთ და რომლისთვისაც უნდა დავიხრცნეთ“.

ჩვენ თანაგრძობობის და მოწონების მეტი არა გვეთქმის რა ოსმალეთში ავტონომიის თამამად და სამართლიანად მოთხოვნისათვის, მაგრამ აზიაში ცივილიზატორული როლის თამაში სომხის ერისაგან, და ისიც დაჩემება ამ როლისა მარტოდ-მარტო სომხის ერისათვის უნდადაგო თავმოყვარეობის კვებნად მიგვაჩნია.

დიდი უბედურება

ბ-უთშაბათს საღამოს 4 საათზედ სათავად-აზნაურო ქარვასლაში მარცხენა დახურულ გასავალში ცეცხლი გაჩნდა. თავის დროზედ საჭირო ზომები არ იყო მიღებული და საათ ნახევრის შემდეგ ცეცხლი ქართულ თეატრის სახურავს ეცა. ცეცხლის მქრობელმა რაზმმა ყურადღება მიაქცია მეზობელ სამხედრო შტაბის შენობას და მთელი წყალი და ენერჯია მ-ს დაცვას მოახმარა. თეატრის შენობა კი მიტოვებული იყო და მის გარშემო სამიოდე მოხალისე ცეცხლის მქრობელი უწყლოდ და ამიტომ უმოქმედოთ დახეტიალებდა. თუმცა დიდძალია ჯარმა გარშემო ქუჩები შეჭრა და არავის არ უშვებდა, მაინც შიგნით ბევრი ქართველობა მოხვდა და საუცხოვო სიმბხით და თავგანწირვით ეშველებოდა და ეზიდებოდა თეატრის და წ.-კ. ს. ქონებას, ძვირფას ავეჯეულობას და სხვა. განსაკუთრებით საუცხოვოდ პატარა ქართველი გიმნაზიელები მოქმედობდნენ. ხანში შესული მოღვაწენი ზურგით ეზიდებოდნენ სხვა და სხვა ბარგს. დიდი და პატარა ქართველი თავგანწირულად სცდილობდა რამე გამოეგ-

ლიჯა საშინელ ცეცხლის ნიაღვარიდან, მაგრამ სტიქია არა სცხრებოდა, რადგანაც მისი ჩამქრობი არსადა სჩანდა. ჯერ თეატრის სახურავმა იგრიალა საშინლად და ძირს დაეცა. შემდეგ თეატრის შიგნიდან იფეთქა საშინელმა ალმა და მოედო მთელ შენობას. საზაფხულო თეატრი ბურბუშელასავით აპრიალდა და რამდენიმე წუთში დაიწვა. საშინელმა ცეცხლმა გაახმო კლუბის ხეები და შენობისაკენ გაიწია. ქართველობა მაშინვე ეცა ბანკს და მის დირექტორის დ. ფავლენიშვილის მეთაურობით სწრაფად გადახიდა ბანკის საქმეები მეზობელ შენობაში. კლუბის შენობებიც დაზარალდა: სასადილო დარბაზს შიგნით ყველაფერი მიმტვრულ-მომტვრულა. ვილაც ხულიგანებს გაუქურდნიათ ბუფეტი, დაუცლიათ შამპანიური, კონიაკი და სხვა ძვირფასი სასმელები და გარშემო ყველაფერი მიუჩეხნიათ. ერთს ბოთლი უსროლია და 800 მანეთიანი სარკე გაუჩეხია. კლუბის მოწყობილობის ნაწილი დაიკარგა. ერთი სიტყვით, დიდი და აუწერელი ცეცხლი, რბევა და ნგრევა ეწვია ჩვენ ერთად ერთ კულტურულ ბუდეს. საერთო ზარალი ნიხევარ მილიონს უდრის წ.-კ. გ. საზოგადოებას წიგნის საწყობები სრულიად გადაეწვა—მთელი ჩვენი მწერლების გამოცემანი ფერფლად იქცა. ზარალი არა ნაკლებ 40 ათასი მან. პარასკევს დილით საზარელ სურათს ნახავდით იმ ადგილს, სადაც გუშინ ლამაზად და ამაყად გამოიყურებოდა ჩვენი ეროვნული განძი ქართული თეატრი—ცარიელა, გაშავებულ ნახევრად დანგრეული კედლები და მის გარშემო წარბშეკრულ, ცრემლიანი თვალებით ქართველობა, რომელნიც აჩრდილებისავით უსიტყვოდ თავს ადგნენ ქართული ტაძრის საფლავს,

X

საათმა დაჰკრა...

ისტორიის საათმა დაჰკრა... და დაიწყო დიადი და უსაშინელოესი სისხლისმღვრელი ბრძოლა, რომლის მსგავსი მსოფლიო ისტორიაში არ მოიპოვება. ამ მრავალ ერთა შორის ბრძოლაში ჩვენ თვალწინ ნათლად ისახება ორი ტიტანიური მებრძოლი: პანგერმანიზმი და პანსლავიზმი, ორი ისტორიული და სტიქიური მოძღვრებანი. ორივენი მე-XIX საუკუნის დასაწყისში დაიბადნენ.

დაბადებიდანვე ძლიერნი და მტერნი. ორივე მიისწრაფვოდა ბალკანეთისაკენ. პარველისთვის ეს იყო გზა ეკონომიურ აუცილებლობისა. მეორესათვის — გზა პოლიტიკური: აღდგენა-გადლიერება ბალკანეთის სლავიანთა ერებისა და მათი საშუალებით პანგერმანიზმის წინსვლის შეკავებისა. პირველი აუცილებლად ბალკანეთის ერების გვამებზედ უნდა გადასულიყო. მეორე—გერმანიის სახელმწიფოს ნანგრევებზედ. ამ ბრძოლის პირველი აქტი ბერლინის ტრაქტატით დამთავრდა. გაიმარჯვა პანგერმანიზმმა. მეორე აქტი ბალკანეთის ომის შედეგით დასრულდა, გაიმარჯვა პანსლავიზმმა. ისტორიის საათმა დაჰკრა და დადგა მესამე ყველაზე საშინელი, ყველაზე დრამატიული აქტი, სადაც საომარ ასპარეზზედ თვით მთავარი მომქმედნი პარნი გამოვიდნენ: ვეებერთელა რუსეთი და ფოლადში შექცედილი გერმანია. ამ ძველ კამათის ორ გოლიათთა შორის ეს უკანასკნელი აქტია. უშველებელი სვეტები ცეცხლისა და წარმოუდგენელი ნიაღვარი ხალხის სისხლისა! უკანასკნელმა საათმა დაჰკრა და ამ საშინელ „კამათს“ ბოლოც დაუდგა, ბოლო, რომლის სიღრმეში თავისუფალი და მშვიდი ახალი კულტურულ-ეროვნული ცხოვრების ფორმები ისახება.

ეკალი.

ზღვისა და სმელეთის ასული

(ლეგენდა)

დადონებუდი ასული ზღვის კიდეს მისჩერებოდა. ცეცქი ნიაფი გიშრის თმებს უთამაშებდა და გულში ეკონებოდა. ბუნება მხიარულობდა: ყველგან ჟრიაძული, ვივილ-ხივილი ისმოდა, ასული კი ვერაფერს ამჩნევდა. შავი აყვადები ზღვისათვის მიეპურა და მოუთმენლად რაღაცას ელოდა. დარდისა და ვარამისგან სხე დაჰტარდა.

ზღვა წყნარად იყო. მხალ ოფ ხანგამოშვებით სახეს იშპეშენიდა. მზე ზღვის სარკეში თავს იკეკლუნებდა, თავის სილამაზით იხიბლებოდა, და იღიმებოდა.

უცხად ასულის შირდაშირ წ უაღი შეინძრა და გარს ტაღლათა წრეები მიმოაბნია — ზღვის უფსკრულიდან უცხო ქმნილებამ ამოიურეუქმელა; პ. აქროსიური თმები მზის სხივებივით შემოჭყენოდა მ ხრებიზე; სახე თეთრად უკამკამებდა.

ასული კაცებით უცქეროდა.

— ვინა ხარ? — შეკითხა ახე ჯად მოუღენიდა.

— ზღვის ასული. — გაისმა : სასუხად ნაზი, მომხიბლავი ხმა.

ზღვის ასულს დიდრინი ლუ ზუი თუალები ბორცოდ უღიმოდა.

— შენა, მშენიერო?... ხმელეთის ასული?... ვის ან რას ელი?

— მხსნელსა და ხსნას. ჩემი არსება ავმა სენმა შეიძურო; სულს მიხუთავს, მადლობს, სიცოცხლეს მისწრაფებს. — სთქვა ნაღვლიანად ხმელეთის ასულმა. — შიონხრეს ზღვის ძირში უებარი წამალი ინახება და...

— მაშ, შენ გამოგზავნე თმა-ხუჭუჭა რაინდი? —

გაწუვეტინა ზღვის ასულმა სიტყვა და გადაკასკასა კასკასი ზღვას მოედვა, ზღვა აბობინდა, მზის მსხე დაქუცმაცა და შეათამაშა.

ხმელეთის ასულს გულმა კენეს დაუწყო.

ზღვის ასულის თვალები მღელვარე ზღვად იქცნენ და ბორცუების წინწკლები გადმოაბნოეს.

— ის ეხლა ჩემია. შენ აღარ დაკობრუნდეს. — სთქვა მკაცრად ზღვის ასულმა და ზღვის უფსკრულში მიიმაღა.

ბუნება მხიარულობდა, ხმელეთის ასულს კი თავი ჩაედუნა და უხმოდ და უცრემლოდ სტირიდა. პატარა ზვირთები ფეხთ ევლებოდნენ, ცეცქი ნიაფი ლოყებს უკოცნიდა და ეურში ტკბილს იმედებს ჩასჩურჩულებდა, მაგრამ ბედკრული თავს მადლს არ იღებდა.

ინი.

პატარა მნიშვნელობა ჰქონდათ ჩვენი ცხოვრებისთვის. ზარბაზნების ქექა-ქუხილის გამო უყურადღებოდ ჩაიარა სათავად-აზნაურო სკოლაში მომხდარ ამბებმა და, როგორც ეტყობა, ისევე ყოფილ და უყურადღებოდ ჩაივლის წლიური კრება წერაკითხვის გამავრცელებელ საზოგადოებისა. ნამდვილად კი, მნიშვნელობა იმ საკითხებისა, რომელიც გადაწყდება ამ კრებაზედ არა ნაკლებ დიდია, ეხლა, ომის დროს, ვიდრე ომის წინა ხანებში. ამიტომ მკითხველს უდროოდ ნუ მოეჩვენება, თუ ჩვენ ამ საკითხს კვლავ დაუბრუნდებით. თუ ეს კრება შესდგა, უეჭველია იქ ისევ ის საკითხი წამოჰყოფს თავს, რომელსაც ვერც ერთ წარსულ კრებაზედ ჯეროვანი გადაწყვეტა ვერ ელირსა. ეს გახლავთ საკითხი „საზოგადოების“ გადემოკრატებისა არა მარტო მიზნების მხრივ, არამედ შემადგენლობითაც. „საზოგადოების“ მიზანი, რამდენადაც იგი სწავლა-განათლების საკითხს შეეხება — დემოკრატიულია — საჭიროა მხოლოდ მისი გადემოკრატება გახალხოსნურება ორგანიზაციისა და შემადგენლობის მხრივ. ეს საკითხი კი მუდამ გაუგებარ წინააღმდეგობას იწვევდა ზოგიერთა წრეებში.

ვერავენ ვერ უარჰყოფს იმას, რომ ხალხის მონაწილობას, ხალხის და არა ცალ-ცალკე წრეებისას, კულტურულ დაწესებულებებში დიდი მნიშვნელობა აქვს. ამას გრძნობს ყოველი ჩვენგანი, ვგრძნობთ იმასაც, რომ გვაკლდა ყოველთვის, და გვაკლია ეხლაც სწორედ ეს კავშირი ხალხსა და ჩვენ დაწესებულეს. სთა შორის და მიუხედავად იმისა, რომ საშუალოა ჩვენ ხელთ არის, ჩვენ მაინც გაუგებარ სიზარმაცებს, გაუგებარ კონსერვატიზმს ვიჩენთ, ვიხმაროთ ეს ახალი საშუალება ამ კავშირის შესაქმნელად. ჩვენ სრულ იმედებს ვამყარებთ, რომ ამ გაუგებრობას მომავალ კრებაზედ ადგილი აღარ ექმნება. ჩვენ ვიმედობთ, რომ „საზოგადოების“ წევრები სრულის შეგნებით და ობიექტივობით განიხილავენ ამ საკითხს და საჭირო რეზოლიუციას გამოიტანენ. ეს რეზოლიუცია უმთავრესად საწევრო გადასახადის შემცირებას უნდა შეეხოს. ამ რეზოლიუციამ უნდა სთქვას, რომ საწევრო გადასახადის სიდიდე არის სწორედ ის უმთავრესი დაბრკოლება, რომელიც „საზოგადოებას“ ხალხზედ შორს სტოვებს და მის ნამდვილ დანიშნულებას უკარგავს.

მორიგი საკითხის შესახებ

დიდმა საერთაშორისო ომმა, რომელშიაც ჩაბრუნდა ამ ეამად საქართველო, როგორც ნაწილი რუსეთის იმპერიისა, მისმა მნიშვნელოვანმა ამბებმა, დიდი იმედების მოლოდინმა სრულიყო დაწრდილია შინაური საქმეები, რომელთაც რადესმე არც ისე

ინგლისის ინდოელი მაშველი ჯარი აქლემებზედ, გადმოსხმული სანფრანგეთში.

გამარჯვებისა და განახლების წინ

დაპკრა თუ არა მთელი რუსეთისათვის დიადმა ჟამმა და ძლიერი მტერი სახელმწიფოს საზღვრებს მოადგა, მთელი რუსეთი, ვით ერთი ოჯახი, ერთნულ სხვა და სხვაობის განურჩევლად ფეხზე დადგა და უყოყმანოდ, მტკიცედ გასწია ბრძოლის ველი-საკენ გამარჯვების მოსაპოვებლად. ერთბაშად მივიწყებულ იქნა „შინაური“ კინკლაობა ერთი ოჯახის შვილთა და რუსეთის ერი ამოუდგა მხარში მთავრობას. ასეთი ენტუზიაზმი, ერთი იდებით ასეთი აღფრთოვანება იმათაც კი გადაედო, რომელთათვისაც იდეა სლავიანთა ერთობისა სრულიად უცხოა, მათ სულსა და გულს არაფერს ეუბნება. უსიტყვოდ, მოულაპარაკებლად განმტკიცდა ყველა ერთა შორის კავშირი და ჩამოვარდა ზავი. არა თუ მილიუკოვმა პურიშკევიჩს ხელი მისცა, ეს უკანასკნელი თორასაც კი ემთხვია და მიაფურთხა თავის გუშინდელს სიტყვებს და გუშინდელს დღესა; უფრო მეტი, რუსეთის ნაციონალისტთა კრებებზე და რუსეთის პრესაში განაცხადეს: დღეიდან რუსეთში სხვა და სხვა ერნი კი არ არიან, არიან თანასწორნი შვიდნი დიდი რუსეთისაო.

თუ გუშინ მთავრობა უნდობლად უცქეროდა პოლონეთს, უკრაინას, კავკასიას, ლატიშებს და სხ. დღეს იგი საქვეყნოდ აღიარებს პოლონეთის თავისუფლებას, ჰპირდება პოლონეთს დიდი ხნის ოცნების ასრულებას, განხორციელებას. ამნაირად, გასაოცარის სისწრაფით მოხდა „დიადი მომენტის“ ზეგავლენით ფსიხიკის გადაქმნა. პოლონეთისადმი მიმართულმა მანჭფესტმა ბევრს მოჰგვარა იმედი: რუსეთი, რომელიც თავის საზღვრებ გადაღმაც კი „სამართლიანობის აღმდგენელად“ და „პატარა

ერთა დამცველად“ გამოდის, თავის შინაც ხომ მით უმეტეს, დაამყარებს, სამართლიანობასაო და ასეთი მსჯელობა ლოდიკურიც არის, მაგრამ რუსეთის ზოგიერთი საზოგადოებრივი მიმდინარეობა, „ლიბელარული პარტია“ კი ჯერ კიდევ ურევს ძველს ჰანგებს.

„ნოვოე ვრემის“ ცნობილი პუბლიცისტი მენშიკოვი გაკვირვებით ეხება რუსეთის სახელმწიფოში მცხოვრებ ერთა სულიერ განწყობილებას და ასე ახასიათებს მათ წარსულს და აწმყო მოქმედებას: თუ რუსეთში მცხოვრები პატარა პატარა ერები ერთმანეთს ეკინკლავებოდნენ ეს იმიტომაო, სწერს იგი, რომ რუსეთს დიდი ხანია არ გაუმარჯვია ბრძოლის ველზე, მისი პრესტიჟი დაეკა პატარა ერების თვალში, იგი მათ სუსტი ეგონათ, მაგრამ ჩვენ უნდა გაფიქრავით და ისინი მაშინ ისევ დაებლაუქებიან ძლიერს რუსეთს კალთაზეო.

ფრიად სათაკილო ახსნაა რუსეთის ერთა გულწრფელობისა და თავგამოდებული ერთგულობის მიზეზთა, მაგრამ დღეს ეს არავის არცა სწყინს და არც უკვირს, რადგანაც გუშინ მენშიკოვი და „ნოვოე ვრემის“ უფრო მეტ მხამს ანთხევდა მარჯვნივ და მარცხნივ; ერთობ დიდხანს ვარჯიშობდნენ ისინი სხვა ერთა თავმოყვარეობისა და ინტერესების გათვლვაში, რომ მართლაც ეს საუკუნოებით შემუშავებული სულიერი განწყობილება ასე აღვირად ჟამთა ცითარებას შეუგუონ. მენშიკოვს არა ჰქონდა, რასაკვირველია, საბუთი რუსეთის ერთა. (რომელიც ათასობით და ასი ათასობით სასიკვდილოდ გზავნიან თავის საუკეთესო შვილთ და რომელთა სისხლით შეღებილია რუსეთის საზ-

ღვრები) გულწრფელ ერთგულებაში ექვი შეეტანა და „პრესტიჟიან და უპრესტიჟო“ რუსეთის შიშით აეხსნა მათი თავგანწირვა, მაგრამ მისი რწმენა ერთობ გაკაჟებულია ერთი იდეის გარშემო და ეს იდეა არის: „რუსეთი რუსებისათვის“. აქ კი უნდა აღვიაროთ, მენშეკოვის საქებრად, რომ იგი ნილაბ-აუფარებლივ, გამოცხადებით და უკომპრომისოდ ემსახურებოდა ამ ყოველ რუსისათვის, ნებით თუ უნებლიეთ, სასურველს შესაძლებლობას; იგი არასოდეს არ ამოფარებია რაიმე „ლიბერალურ“ პროგრამას და ვარდის კონა არავისკენ გადაუსროლია.

მაგრამ სამწუხაროდ, ამასვე ვერ ვიტყვით „კადეტების“ შესახებ. იმ თავითვე ორქოფული, ბუნდოვანი და სათვალთმაქცო პროგრამა და ორპირი ფსიხიკა (თუკი ასე ითქმის) კადეტობისა ვერც ამ „დიადმა მომენტმა“ განწმინდა და ამ უკანასკნელ დროს ხომ მოულოდნელობის საზღვრებს მიაღწია. გაზეთი „რეჩი“ ოც მარიაშობისთვის ნომრის სარედაქციო წერილში ეხება ოსმალეთთან შესაძლებელს ომს და გაკვრით ეხება კავკასიის ერთა საკითხს.

კადეტთა პარტიის პროგრამაში ერთობ გამოურკვეველია სხვა და სხვა ერთა უფლებების აღიარება ისინი პოლონეთისათვის თუ სკნობენ საქაროდ ეროვნულ თვითმართველობას, თორემ სხვა ერთა ეროვნულ-ტერიტორიარული მისწრაფებანი სახიფათოდ მიაჩნიათ. რუსის ნაციონალისტები „რეჩს“ „უიდეების გაზეთს“ უწოდებდნენ, რადგანაც ებრაელთა მდგომარეობას განსაკუთრებული ყურადღებით ექცეოდნენ, მაგრამ ნამდვილად კი თვით კადეტთა პარტია ებრაელთა და საერთოდ უტერიტორიარო ერთა უფლებას უფრო სათვალთმაქცოდ უწევდნენ მფარველობას, თითქო ისინი მათ იმდენად აინტერესებდნენ, რამდენადაც მათი ინტერესები უფრო დახლართავდნენ და გაართულებდნენ ტერიტორიარულ მოთხოვნათ და მათ განხორციელებას ხელს შეუშლიდნენ.

ვინც ძალით არ დაიბრმავებს თვალებს კადეტების ლიბერალიზმით და ლმობიერებით, ყველასათვის ცხადი უნდა იყოს იმ შესანიშნავ წერილის შემდეგ, რომ ეროვნული საკითხი კადეტებისათვის არსებობს არა როგორც სამართლიანობის საკითხი და ეროვნებათა თავისუფლება კადეტების ხელში რომ იყოს, ისინი მას მხოლოდ მაშინ გაიმეტებენ, როდესაც ეგ სასარგებლო იქნება თვით მათთვის და ამ მხრით უსამართლოდ ეკამათებიან მათ ნაციონალისტები, რადგანაც ამ ხაზზე კადეტები ნაციონა-

ლისტებს არტრით არ ჩამოუვარდებიან გარდა იმისა, რომ კადეტები „ლიბერალურ მანტიაში“ ეხვევიან.

„რეჩს“ სათაკილოდ არ მიაჩნია „ამ დიად მომენტში მიუბრუნდეს კავკასიის ერთგულებას, მაგალითად ქართველებს, და უთხრას: გარემოებათა წყალობით თქვენ წინა რიგში მობრძანდით და თქვენ კი სომხებო, თუ ერთგულობაში შეჯიბრება გნებავთ, აი ბრძოლის ველი და იქ გამოიჩინეთ თავიო; ან და სომხებს უთხრას: რადგანაც თქვენ ოსმალეთს „მამა-პაპურად“ მედგრად დაუხვდებით, აი ჯილდოთ ესა და ეს სიკეთე მიიღე და თქვენ კი ქართველებო, ანა ბრძოლის ველზე დაამტკიცეთ იმ სიტყვების გულწრფელობა, რომელიც თქვენმა წარმომადგენელმა სხვებსავით სათათბიროში წარმოსთქვაო. ასე იქცევა მილიუკოვისა და ჰესსენის გაზეთი, მაგრამ ეს ხომ მეწვრიმალური ვაქრობაა და უღირსი ჩარჩობა?

ასეთ ვაქრობას საოცარი დისონანსი შეაქვს იმ ხმაშეწყობილ გუგუნში, რომელიც გაისმა რუსეთში უმაღლესი მთავარსარდლის მანიფესტის საპასუხოდ: თვით „რეჩიც“ კი აღტაცებული იყო ამ მანიფესტით, რომელიც ანიჭებს პოლონელებს „ენის, სარწმუნოების და თვითმართველობის თავისუფლებას“ და რომელიც იმის მომასწავებელია, რომ რუსეთი გამოდის სამართლიანობის გუშაგადო. ასეთ იმედებს იძლევა მთავრობა, რომელსაც სწამს, რომ სახელმწიფოებრივი ხომალდი გამარჯვებისაკენ მიჰყავს და „ლიბერალური პარტია კი“ პატარა ერებს ევაჭრება: თუ შენ ამას და ამას ჩაიდენ ჩემთვის, მეც ამასა და ამას გიწყალობებო. საოცარი მიმდინარეობაა ამ ეამად რუს-საზოგადოებაში: მაშინ როდესაც მთავრობა თანდათან ლიბერალდება და უახლოვდება მთელს ერს, დემოკრატას, — პარტია, რომელიც თავის თავი მიაჩნია ქვეყნის მარტივად, უკან იხვეს, თავის პოლიტიკურ ტაქტს პოლიტიკურს გრდემლზე კი არა სქედავს, სავაქრო დახლიდამ იძლევა.

როგორ ან რა სასწორზე ასწონა „კადეტების პარტიამ“ ამა თუ იმ ერის აქტიობა და მეორესი პასიობა! რომელმა ერმა დაიხია უკან, ან რომელმა იყოყმანა და პირველ ძახილისთანავე არ გაგზავნა ათიათასობით და ასიათასობით თავისი შვილები ბრძოლის ველზე სასიკვდილოდ?! ვინ დაუწყო ვაქრობა მთავრობას? მაგალითად ქართველმა ერმა ორასათასამდე თავისი საუკეთესო შვილნი იმატომ გაგზავნა უყოყმანოდ სხვებთან ერთად სასიკვდილოდ, რომ ეს ესაქიროებოდა მათ საერთო სამ-

შობლოს. ამას მოითხოვდა იმ სახელმწიფოს ინტერესები, რომელსაც ამ ასი წლის წინიდ ქართველმა ერმა თავისი ბედი შეუკავშირა. მთელი საუკუნოს განმავლობაში ქართველი ერო თავისი სისხლით უმტკიცებდა რუსეთს ერთგულებას და ნუ თუ დღესაც „კადეტებისათვის“ საჭირო გარდა მათი ომის ველზე გაწვევა?! ქართველი ინტელიგენცია და ქართველი ერი მიეჩნევა რუსეთის მოწინავე საზოგადოებასთან გრძნობას და აზროვნებას, იგი მუდამ სასოებით შეჰხაროდა რუსეთის „ჰუმანურს“ ინტელიგენციას, რომლისაგან ამგვარს ვაჭრობას არ მოელოდა.

გამარჯვებული რუსეთის სამოქმედო პროგრამა დაახლოვებით კიდევ შეუმუშავებია მენშვიკოვს: პირველი მიზანი ავსტრიის უღლიდან რუსეთის ერის განთავისუფლებაო, სწერს იგი, მეორე სერბიის დაცვა, მესამე—რუსეთის კვერთხის ქვეშ პოლონეთის აღდგენა, მეოთხე—სლავიანთა ავსტრიის ძალადობისაგან დახსნა და მეხუთე—შუა ევროპაში წესიერების დამყარებაო და კადეტთა პარტიის პროგრამაც ხომ არ არის ამაზე ვრცელი! მაშ რას უნდა მოელოდეს ვინმე ამ პარტიისაგან, რომელიც თავის თავს რუსეთის „სინილისის გამოშხატველად სთვლის“?!

ვთქვით, ის „მეომარი“ ნაციონალისტები, რომელთაც გუშინ კადეტები სასაცილოდ იგდებდნენ, დღეს მხოლოდ და მხოლოდ „პანსლავიზმის იდეით“ არიან გატაცებულნი; ვსთქვით, მათ დღეს გარეშე საგარეო პოლიტიკისა და მთავრობის ამ მხრივ მოქმედებისა არაფერი ახსოვთ, მაგრამ „კადეტები“ რომ „მაშინდელი პარტიაა“, იგი ხომ უაღრესად რუსეთის შინაგან სიძლიერის და სასურველ წესწყობილების მოტრფიალენი არიან და როგორ დაივიწყეს ეს შინაგანი საჭიროებანი, შინაური წესწყობილება!

ჩვენა გვგონია, რომ „კადეტები“ ამ მხრივ ჯეროვან სამსახურს ვერ უწევენ უმაღლეს მთავრობას, რომლის სახელმწიფოებრივი აზრი რუსეთის მოსახლე ერთა თანასწორობისაკენ მიიმართება, რისაც დაახლოვებით მაჩვენებელია მისი უდიდებულესობის, უმაღლეს მთავარსარდლის მიმართვა პოლონეთის და ავსტრიის ერთა მიმართ, თუ შევეცდებით ლოლიკურ დასკვნათა გამოყვანას.

ს. დ — ნი.

ბას გიმნაზიის უკულმართ ცხოვრებაზე და მოუწოდებდა მას გაბედულად ხელი მოეკიდა საქმის გამოსწორებასა და გიმნაზიისთვის დარბაისელ ხელმძღვანელთა მიჩენაზე. ბევრი თქმულა მაშინ და დაწერილა, ბევრი საყვედურებაც მიგვიღია ჩვენ ზოგიერთ „მოღვაწისაგან“, რომ დასურათებული მდგომარეობა გიმნაზიისა თავის უარყოფით მხარეებით გადაქარბებულია, სასტიკია, უსამართლოა და სხვა ამგვარი პასუხები. მაგრამ ის, რაც დღეს გამოაშკარავდა არამც თუ ჩვენს მოსაყვედურებს ჩააჩუმებს კიდევ, არამედ ყოველ ჩვენს მოლოდინსაც აღემატა.

გიმნაზიაში აღმოაჩინეს მცარცველობა. წლითიწლობით გიმნაზიის საქმის მწარმოებელი დირექტორებიტაშვილი და ხაზინადარი არჩილ ავალიშვილი სცარცვადნენ ღარიბ სალაროს გიმნაზიისას და მართო ერთი წლის განმავლობაში გაფლანგეს 10,000 მანეთი ფული! საზარელია ეს სურათი. საზარელია ის დროც, როდესაც პატიოსანი მოღვაწენი ლოკოკინისებურ სილაჩრით იმალებიან და თავის დროზედ არა ლაგმავენ ამისთანა გათახსირებულ ქართველებს (ამბობენ ბევრს ჩვენს ცნობილ მოღვაწეთათვის ეს ახალი ამბავი არა ყოფილა. მაგრამ რასაკვირველია ერჩიათ თავისი მშვიდობიანობა არ დაერღვიათ). რაღა კვმენტარები უნდა ამ საშინელ ფაქტსა? არავითარი... თუკილებლოდ საჭიროა ხსენებულ ვაებატონებისაგან ამ ფულის ჩამორთმევა და მათი სასამართლოში მიცემა. ამისთანა სიბოროტის დატოვება დაუსჯელად დიდი დანაშაულობა იქნება ქართველ საზოგადოებისათვის. ისინი ზნეობრივად მოკლულნი და ქართულ საზოგადოებიდან განდევნილნი უნდა იყვნენ. რასაკვირველია, აუცილებელია ისიც, რომ დღევანდელ გიმნაზიის საქმიანობა როგორც მეურნეობის მხრივ ისე პედაგოგიურ-სამოსწავლო მხრივ სავსებით გადასინჯული და მთლად გამოსწორებული იყოს. ამ მხრივ ჩვენი ეურნალი შეძლებისდაგვარად ეცდება კვლავინდებურად სამსახური გაუწიოს ამ დიდ ეროვნულ დაწესებულებას, სიტყვით და საქმით მიეშველოს იმ ხელმძღვანელებს, რომლებსაც გულში ამ საქმისადმი პატიოსან ქართველი პატრიოტის სიყვარული უღვივის.

ლივანელი.

ქართულ გიმნაზიაში

ამ ორი წლის განმავლობაში ჩვენი ეურნალი არა ერთხელ შეხებია ქართულ გიმნაზიის საქმიანობას. არა ერთხელ უთითებდა ჩვენს საზოგადოე-

რედაქტორ-გამომცემელი

რ. გაბაშვილი.

გ ა ნ ც ხ ა დ ე ბ ა ნ ი

ქართული
განათლების

მიიღება ხელის მოწერა 1914 წ.

ყოველ კვირულ საზოგადო-ეკონომიურ

და სალიბერატურო შუროს

„კლდე“-ზედ.

1 წლით	5 მან.
6 თვით	3 მან.
3 თვით	1 მან. 50 კ.
ცალკე ნომ.	ღონ 10 კაპ.

ქ. გორში, კვირას ოქტომბრის 5-ს გამოვა

პირველი ნომერი უფულობის გასეთის

„ახალი ქართლი“-ს

ფასი წლიურად 6 მან., თვიურად 75 კაპ., ცალკე ნომერი 5 კაპ.

ელექტრო-მბეჭდავი სტამბა ს. ლოსაბერიძისა, მოსკოვის ქუჩა 5.

